

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 159/03-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. januára 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Jána Auxta a Juraja Horvátha prerokoval sťažnosť M. D., bytom P., zastúpenej advokátom JUDr. M. S., Č., vo veci porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 412/02 (pôvodne pod sp. zn. Nc 2296/96) a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. D. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 412/02 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 412/02 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietahov.

3. M. D. **p r i z n á v a** primerané finančné zadosťučinenie v sume 30 000 Sk (slovom Tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Čadca **p o v i n n ý** vyplatiť M. D. do dvoch mesiacov odo dňa doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Čadca je povinný uhradiť M. D. trovy konania vo výške 8 796 Sk (slovom Osemtisíc sedemstodeväťdesiatšesť slovenských korún) do 15 dní od doručenia tohto nálezu na účet advokáta JUDr. M. S., Č.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 4. septembra 2003 doručená sťažnosť M. D. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. M. S., ktorou namieta porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Čadca (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 412/02. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 159/03–11 z 10. septembra 2003 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie.

Obidvaja účastníci ústavnému súdu písomne oznámili, že súhlasia, aby bolo upustené od verejného ústneho pojednávania v konaní o prijatej sťažnosti.

Predsedníčka okresného súdu vo vyjadrení uviedla:

„Navrhovateľka dňa 1. 10. 1996 u Okresného súdu v Čadci podaným návrhom sa domáhala určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Nakoľko sa jednalo o nejasné podanie, návrh bol zapísaný do súdneho registra nejasných podaní pod spisovou zn. Nc 2296/96 za účelom odstránenia väd podania a jeho doplnenia.

Navrhovateľka vytýka konajúcemu súdu nečinnosť.

1. V období od 10. 1. 1997 do 22. 1. 1998 boli vykonané procesné úkony v dňoch:

3. 3. 1997, 24. 4. 1997, 25. 6. 1997, 17. 10. 1997, 22. 1. 1998, uvedené procesné úkony smerovali k pripojeniu súvisiacich spisov. Nečinnosť súdu som za uvedené obdobie nezistila.

2. V období od 11. 2. 1998 do 18. 3. 1999 súd vykonal procesné úkony: 23. 4. 1998, 17. 6. 1998, 29. 1. 1999, ktoré viedli k ustáleniu okruhu účastníkov konania. Zistil, že je potrebné rozšírenie účastníkov konania na strane žalovanej a výzvou zo dňa 18. 3. 1999 vyzval právneho zástupcu navrhovateľky JUDr. M. S. o rozšírenie žalobného návrhu. Právny zástupca navrhovateľky túto výzvu akceptoval a dňa 6. 4. 1999 predložil aj rozšírený návrh. V tomto období mám za to, že mal byť aktívnejší prístup navrhovateľky z dôvodu, že oznámením zistených skutočností sa súd mohol s okruhom účastníkov na strane žalovanej skôr vysporiadať. Mám za to, že ani v uvedenom období prietahy zo strany súdu neboli.

3. V období od 25. 5. 1999 do 2 rokov súd vykonal procesné úkony v spise: 8. 9. 1999, 9. 3. 2000, 22. 6. 2000, 28. 9. 2000, 19. 2. 2001, všetky úkony súviseli s procesným vedením konania.

4. V období od 24. 7. 2001 sú vykonal ďalšie procesné úkony a to dňa: 24. 7. 2001, 10. 10. 2001, 28. 11. 2001, 1. 2. 2002, 25. 4. 2002, 11. 12. 2002.

5. Dňa 12. 3. 2003 navrhovateľka cestou právneho zástupcu JUDr. M. S. podala návrh o prerušenie konania až do doby rozhodnutia Ústavného súdu Košice o podanej ústavnej sťažnosti zo dňa 22. 10. 2002. Súd uznesením zo dňa 19. 3. 2003 konanie prerušil (čl. 81), čím akceptoval návrh navrhovateľky na prerušenie konania.

Súd vec sledoval, svedčí o tom procesný úkon zo dňa 24. 4. 2003 a na návrh navrhovateľky (čl. 83) vzhľadom na výsledok konania o sťažnosti (...) predložil spis Krajskému súdu v Žiline prípisom z 25. 8. 2003 na rozhodnutie o vznesenej námietke navrhovateľky na vylúčenie konajúcej sudkyne z prejednania veci.

Spis bol vrátený Krajským súdom v Žiline s tým, že nadriadený súd postráda konkretizáciu dôvodov podľa § - u 15 ods. 2 O. s. p. a je potrebné, aby navrhovateľka dôvody na vylúčenie konkretizovala.

Z týchto dôvodov považujem sťažnosť za nedôvodnú a žiadam ju zamietnuť v celom rozsahu.“

Z obsahu sťažnosti, z jej príloh, z vyjadrení sťažovateľky a z vyžiadaného spisu okresného súdu ústavný súd vo veci sp. zn. 8 C 412/02 (pôvodne vedenej pod sp. zn. Nc 2296/96) zistil nasledovné:

Dňa 1. októbra 1996 bol okresnému súdu doručený návrh na určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Dňa 17. decembra 1996 okresný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľky na predloženie dokladu od „pozemkového úradu“ o bonite pôdy. Dňa 10. januára 1997 právny zástupca sťažovateľky doručil okresnému súdu žiadaný doklad. Dňa 22. januára 1998 okresný súd opätovne žiadal ten istý doklad.

Od 3. marca 1997 do 25. septembra 2002 okresný súd žiadal niekoľkokrát pripojiť spis sp. zn. D 1403/96.

Dňa 29. januára 1999 okresný súd požiadal notársky úrad o označenie okruhu účastníkov dedičského konania.

Dňa 15. februára 1999 bola okresnému súdu doručená odpoveď z notárskeho úradu na základe výzvy okresného súdu z 29. januára 1999. Dňa 18. marca 1999 okresný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľky, aby správne označil všetkých pasívne legitimovaných účastníkov konania. Dňa 6. apríla 1999 právny zástupca doručil okresnému súdu rozšírený návrh o ďalších účastníkov konania. Dňa 10. mája 1999 okresný súd opätovne vyzval právneho zástupcu na doplnenie návrhu o ďalších účastníkov. Dňa 26. mája 1999 bol okresnému súdu doručený rozšírený návrh s presne označeným okruhom účastníkov konania.

Dňa 24. júla 2001 bola sťažovateľka vyzvaná na zaplatenie súdneho poplatku a doručenie kópie návrhu a listu vlastníctva. Dňa 1. augusta 2001 právny zástupca sťažovateľky doručil okresnému súdu požadované doklady. Dňa 7. novembra 2001 okresný súd žiadal od právneho zástupcu sťažovateľky doklad z „pozemkového úradu“ a požiadal „katastrálny úrad“ o výpis z listu vlastníctva k nehnuteľnostiam. Tieto doklady boli okresnému súdu doručené 16. novembra 2001. Dňa 28. novembra 2001 okresný súd

konanie zastavil pre nezaplatenie súdneho poplatku. Dňa 14. januára 2002 sťažovateľka zaplatila súdny poplatok. Dňa 1. februára 2002 okresný súd zrušil uznesenie o zastavení konania. Dňa 25. apríla 2002 okresný súd doručil odporkyňi návrh na vyjadrenie. Dňa 29. mája 2002 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie odporkyne.

Dňa 16. októbra 2002 bol spis preradený do registra C a veci bola pridelená sp. zn. 8 C 412/02. Dňa 30. októbra 2002 okresný súd požiadal Centrálnu evidenciu pobytu obyvateľstva o zistenie trvalého pobytu, mesto Martin o zistenie prechodného pobytu a obec Povina o doručenie úmrtného listu účastníkov. V novembri 2002 boli okresnému súdu doručené požadované informácie. Dňa 10. januára, 6. a 14. februára 2003 bol daný pokyn na pripojenie spisov sp. zn. D 884/01 a D 1290/97. Dňa 12. marca 2003 právny zástupca sťažovateľky doručil návrh na prerušenie konania a 19. marca 2003 okresný súd konanie prerušil. Dňa 2. septembra 2003 okresný súd predložil spis Krajskému súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) na rozhodnutie o vznesenej námietke sťažovateľky na vylúčenie zákonnej sudkyne z prejednávania veci, ktorý bol 2. októbra 2003 vrátený ako predčasne predložený.

II.

Sťažovateľka sa podanou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov ...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry (napr. I. ÚS 24/03, IV. ÚS 15/03 a II. ÚS 66/03), v súlade s ktorou odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, pričom tento účel možno dosiahnuť zásadne právoplatným rozhodnutím. K vytvoreniu stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Podľa názoru ústavného súdu možno preto za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu sťažovateľky v posudzovanom prípade považovať také konanie, ktoré

smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci alebo k odstráneniu právnej neistoty iným zákonom dovoleným spôsobom.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 3/00, II. ÚS 813/00, I. ÚS 20/02, IV. ÚS 74/02) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka konania (2) a postup samotného súdu (3).

Ústavný súd pri vyhodnotení doterajšieho konania okresného súdu vo veci sp. zn. 8 C 412/02 (pôvodne vedenej pod sp. zn. Nc 2296/96) podľa troch uvedených základných kritérií dospel k týmto záverom:

1. Predmetom konania na okresnom súde je nárok na určenie vlastníctva k nehnuteľnostiam. Ústavný súd konštatuje, že predmetný spor zo skutkového ani z právneho hľadiska nevykazuje črty náročnosti a právnej zložitosti. Právna a skutková zložitosť veci nemohla mať teda vplyv na celkovú dĺžku konania. Napokon, ani okresný súd vo svojom vyjadrení nenamietal skutkovú a právnu zložitosť danej veci. Ako fakticky (skutkovo) zložitý sa môže javiť spor s väčším počtom účastníkov konania, ale žiadna skutková zložitosť veci nemôže ospravedlniť to, že viac ako sedem rokov po začatí sporu nie je vo veci vykonané ani jedno pojednávanie, ktorého obsahom by bolo vykonanie dôkazov a zisťovanie skutkového stavu vo veci. Okresný súd do dňa predloženia spisu ústavnému súdu vo veci nielen že nevykonal žiadne pojednávanie, ale nevykonal ani žiadny dôkazný prostriedok.

2. Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. V danom prípade ide o spor, v ktorom je každý účastník povinný postupovať podľa § 6 a § 120 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) a vyvíjať všetko úsilie na súčinnosť so súdom tak, aby súd mohol o uplatnenej ochrane rozhodnúť v súlade so zákonom. Konanie sťažovateľky nebolo v úplnom súlade s jej právami a povinnosťami ako účastníčky

sporového konania, pretože ňou podaný žalobný návrh na začatie konania bol nezrozumiteľný a nejasný a jej právny zástupca v ňom, ako aj v rozšírenom návrhu nesprávne označil účastníkov. Návrh bol dopĺňaný dvakrát, a to 6. apríla a 26. mája 1999, až po výzvach súdu. Sťažovateľka pri podaní návrhu na začatie konania nezaplatila súdny poplatok, čím si nespĺnila poplatkovú povinnosť podľa § 5 ods. 1 písm. a) zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“), ktorá jej vznikla v zmysle citovaného ustanovenia podaním návrhu. Sťažovateľka tento poplatok nezaplatila ani v lehote určenej vo výzve okresného súdu, v dôsledku čoho okresný súd podľa § 10 ods. 2 zákona o súdnych poplatkoch konanie zastavil. Až na základe tohto rozhodnutia okresného súdu sa sťažovateľka stala aktívnou a v lehote určenej na podanie odvolania proti rozhodnutiu okresného súdu o zastavení konania súdny poplatok zaplatila. Ani návrhy sťažovateľky a jej právneho zástupcu z 12. marca 2003 na prerušenie konania z dôvodu podania sťažnosti ústavnému súdu;; a na vylúčenie sudkyne z prejednania a rozhodovania veci bez uvedenia dôvodov podľa § 15 ods. 2 OSP neprispeli k urýchleniu súdneho konania.

Vychádzajúc zo svojej ustálenej judikatúry (napr. IV. ÚS 22/03) ústavný súd pripomína, že v sporovom konaní, akým je aj posudzované konanie, nesie procesnú zodpovednosť za riadne uvedenie návrhu na rozhodnutie vo veci samej, postup vo veci samej, predkladanie dôkazov a iných úkonov potrebných na dosiahnutie účelu takého konania vo výraznej miere účastník (§ 6, § 120 ods. 1 a iné OSP).

Tieto skutočnosti ústavný súd vyhodnotil tak, že aj samotná sťažovateľka sa svojím konaním podieľala na zbytočných priet'ahoch v konaní pred okresným súdom.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup okresného súdu.

Prvoradou povinnosťou súdu a sudcu je organizovať procesný postup v súdnom konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil ten stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa osoba obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť je konkretizovaná najmä v § 6 OSP, ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná, a ďalej v § 100 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Postup okresného súdu nesvedčí o tom, že by svoju činnosť organizoval v súlade s povinnosťami uloženými mu v citovaných ustanoveniach Občianskeho súdneho poriadku.

Ústavný súd zistil, že k zbytočným prieťahom došlo najmä pre nečinnosť okresného súdu bez akejkoľvek zákonnej prekážky od 1. októbra 1996, keď bol podaný návrh navrhovateľky, do 18. marca 1999, keď vyzval právneho zástupcu navrhovateľky (v konaní pred ústavným súdom sťažovateľky) na doplnenie podania o ďalších pasívne legitimovaných účastníkov (nečinnosť viac ako 29 mesiacov), a od 26. mája 1999, keď okresnému súdu právny zástupca navrhovateľky doručil rozšírený návrh, až do 24. júla 2001, keď vyzval sťažovateľku, aby zaplatila súdny poplatok (nečinnosť viac ako 26 mesiacov), pričom výzva na zaplatenie súdneho poplatku je jednoduchý úkon, ktorý okresný súd pri svojej väčšej sústredení mal vykonať hneď po doručení návrhu okresnému súdu.

Postup okresného súdu bol okrem iného aj nesústredený a neefektívny. Výsledkom nesústredenej a neefektívnej práce bola výzva zo 17. decembra 1996 na predloženie dokladu o bonite pôdy z „pozemkového úradu“, ktorý mu bol už doručený 10. januára 1997, pričom tento úkon zopakoval 22. januára 1998 a 7. novembra 2001. Okresný súd neefektívne a neúčelne niekoľkokrát žiadal v období od 10. januára 1997 až do 25. septembra 2002 pripojenie spisu sp. zn. D 1403/96, a to aj napriek tomu, že mu 15. februára 1999 notársky úrad oznámil okruh účastníkov dedičského konania, s ktorými mohol bez akejkoľvek

zákonnej prekážky vo veci konať. Dňa 25. apríla 2002 doručil okresný súd návrh sťažovateľky na vyjadrenie len jednému z viacerých pasívne legitimovaných účastníkov.

Za postup, ktorý je v rozpore s účelom konania, treba podľa názoru ústavného súdu považovať aj prerušenie konania na návrh právneho zástupcu sťažovateľky z dôvodu podania sťažnosti ústavnému súdu, ktoré je prípustné v spojitosti s konaním na ústavnom súde len vtedy, ak sa rozhoduje podľa § 109 ods. 1 písm. b) OSP v konaní o súlade právnych predpisov na základe návrhu všeobecného súdu.

Okresný súd napriek tomu, že konanie vo veci prebieha viac ako sedem rokov, vo veci nenariadil ani jedno pojednávanie a vec dosiaľ nepripravil na jej prejednanie a rozhodnutie.

Námietku predsedníčky okresného súdu, že okresný súd vykonával procesné úkony priebežne a že sťažnosť sťažovateľky považuje za nedôvodnú, ústavný súd preto nemohol akceptovať. V tejto súvislosti treba uviesť, že okresný súd namiesto toho, aby postupoval dôsledne podľa § 43 OSP v znení platnom v čase podania žaloby sťažovateľky, vykonával úkony, ktoré do značnej miery nahrádzali úkony žalobkyne, avšak bez toho, aby súčasne uplatnil aj procesné sankcie, napríklad zastavenie konania podľa citovaného ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku.

Ústavný súd preto uzavrel, že v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 8 C 412/02 (pôvodne vedenom pod sp. zn. Nc 2296/96) bolo porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, pretože vzťah medzi postupmi a konaním sťažovateľky a nečinnosťou, resp. nesprávnou činnosťou okresného súdu svedčí o podstatne významnejšom podiele okresného súdu na zbytočných prietáhoch.

III.

V zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Keďže k porušeniu základného práva sťažovateľky došlo nečinnosťou okresného súdu, ústavný súd mu prikázal vo veci konať bez zbytočných prietáhov.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľka žiada, aby jej ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 200 000 Sk, a svoj nárok odôvodňuje predovšetkým dĺžkou celého konania, ktoré sa vedie od roku 1996. Ďalej uvádza, že *„Pretrvávajúce napätie v rodine a právna neistota sú značnou psychickou záťažou pre navrhovateľku a najmä vzhľadom na jej vysoký vek – 80 rokov sa odrážajú i na jej zdravotnom stave“*.

Ústavný súd pri priznaní primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal z tej skutočnosti, že sťažovateľka požiadala o ochranu základného práva na konanie bez zbytočných prietáhov v spore, ktorého doterajšie trvanie nemožno ničím ospravedlniť. Podľa ústavného súdu nemožno žiadať od sťažovateľky, aby čakala na výsledok súdneho sporu, v ktorom sa rieši určenie vlastníckeho práva viac ako sedem rokov, a nie je akceptovateľné, aby po takejto dobe bol stav konania taký, ako bol zistený v tomto prípade. Vzhľadom na to, že aj sťažovateľka sa podieľala na zbytočných prietahoch súdneho konania, ústavný súd dospel k záveru, že primerané finančné zadosťučinenie vo výške 30 000 Sk (slovom Tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré je okresný súd povinný zaplatiť v súlade s výrokom tohto nálezu, je primeranou satisfakciou spojenou s porušením základného práva sťažovateľky.

Podľa § 31a zákona o ústavnom súde a § 151 ods. 1 OSP ústavný súd rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. M. S.. Ústavný súd priznal v zmysle § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde sťažovateľke sumu 8 796 Sk z dôvodu jej vzniknutých trov právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

Ústavný súd priznal právnemu zástupcovi úhradu za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie sťažnosti), pričom náhradu za jeden úkon právnej služby priznal vo výške 4 270 Sk (základom pre výpočet výšky náhrady za úkon právnej služby bola nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2002 vo výške 12 811 Sk).

Ďalej ústavný súd priznal právnemu zástupcovi sťažovateľky dvakrát náhradu režijného paušálu po 128 Sk [§ 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb].

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. januára 2004